נטל"פ בכלים

1)

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה עו

ולמאן דאמר נותן טעם לפגם מותר גיעולי עובדי כוכבים דאסר רחמנא היכי משכחת לה *אמר רב חייא בריה דרב הונא ׳לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלאו נותן טעם לפגם הוא מכאן ואילך לישתרי ׳גזירה קדירה שאינה בת יומא משום קדירה בת יומא ואידך קדירה

שבישל בה עובד כוכבים היום אבל אם בישל בה אתמול ... בה טעמו בלינת לילה ושוב כשפולטו בתבשיל אחר אינו ... מכאן ואילך ... דליכא שום ... שאלה בהן ... אתי למחר הוי טותר וכי ... בשר קודם למחר פליט ... טעמא וטותר איסור : עמרם ברי · עמרם בני:

בת יומא · פירש בקונטרס שבישל בה עובד כוכבים היום אבל אם בישל בה אתמול כבר הופג טעמו בלינת לילה משמע לפירושו דלינת לילה משמע בפ"ק ... שקבעו לקריאת שמע בזמן שכיבה בכהנים ועניים וכל אדם וזכר לדבר דלינת לילה ׳מיקרי עבור צורה והוי דברים ...

2)

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה (:30)

למ"ד נותן טעם לפגם אסור אין והתניא אחד נותן טעם לפגם ואחד נותן טעם לשבח אסור דברי ר"מ ר"ש אומר לשבח אסור ולפגם מותר מ"ט דר"מ גמר מגיעולי עובדי כוכבים גיעולי עובדי כוכבים לאו נותן טעם לפגם הוא ואסר רחמנא ה"נ לא שנא ואידך כדרב הונא בריה דרב חייא *דאמר רב הונא בריה דרב חייא ׳לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלא לפגם הוא ואידך קדירה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא ׳ור"ש מאי טעמא *דתניא ׳לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך-כל הראויה לגר קרויה נבילה שאין ראויה לגר אינה קרויה נבלה. ור"מ ההוא למעוטי סרוחה מעיקרא ׳ור"ש *סרוחה מעיקרא לא צריכא מיעוטא עפרא בעלמא הוא, אמר עולא מחלוקת שהשביח ולבסוף ...

שבלע : לאו נותן טעם לפגם הוא · בתמיה דהא פשיטא לן כל תבשיל שלן לילה אחד נפגם טעמו ועובר לורתו : בת יומא · שבישל בה עובד כוכבים היום דלא נפגם : ואידך · אי אפשר דלא פגמה פורתא בתבשיל הבא אחריו ואפ"ה אסר רחמנא : שאינה ... ר"ש ואין לומר דאיצטריך משרת להיתר מצטרף לאיסור כדאמר התם פ' אלו עוברין לר"ע ולטעמיך [׳יליף מגיעולי עובדי כוכבים טעם] כעיקר (ו) דלמאי איצטריך משרת להיתר

ש ... מבירו דתי הוה נקיט בהתי ... טעמו וממשו הוה משמע בפי׳ אפילו אם היה טעם האיסור וממשו בעין ועל כן נקט טעמו ולא ממשו דמילתא דפסיקא היא וטעמו וממשו לעוקין עליו מיירי כמו כן שמכיר ממשו של איסור אבל במין בשאינו מינו הוי טעם גרידא דאורייתא ולוקין עליו ועוד א"ר אליהו דשפיר מיתוקמא הכא במין בשאינו מינו והכי פירושו טעמו ולא ממשו כגון שאין כזית איסור בתוך כדי אכילת פרס אין מעיקרא כוס ופליגי · דקתני אסור לרבנן : ר׳ יוחנן · אדעולא אתא לאפלוגי : איפא לדר׳ יוחנן · דמוקי פלוגתייהו בפוגם מעיקרו : שאור של חולין שנפל לתוך העיסה ...

5) תוס׳ חולין (ח׳ קי׳)

ולפי פירוש רבינו אפרים והאי ניחא מה שנוה הכתוב להגעיל כלי מדין דהשתא יורה גדולה שאי אפשר להגעיל בתוך כלי אחר היכי משתריא הא אין במים ס׳ לבטל האיסור ואי שיחזור ומגעילה בפניה והלא המים הראשונים נעשו נבלה וחוזרין ונאסרין ואי לא משערין אלא באיסור עצמו ניחא, דזה אין לומר דכשאין בת יומא מגעילין תורה דהא לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא ואין ראיה גמורה מכאן דאיכא למימר דלא אמרה תורה להגעיל אלא כלים קטנים בתוך כלי גדול שיהיה במים ששים כדי לבטל האיסור וכתב רבינו יהודה דנראה לר"י להחמיר בדבר כיון דאין ראיה ברורה:

איסור והיתר לרבינו יונה

7) טבילת כלים והתר

דהא קיי"ל שכנגד כל הקדירה משערין *) :

נג אין מגעילין כלים של איסור בי׳ לפי שצריך ס׳ במים נגד כל הכלי הנגעל ואפי׳ אם היורה שמגעילין בו לא היתה ב"י דהא קיימא לן שכנגד כל הכלי משערין משום דלא ידעינן כמה איסור נפק מיניה ובשאין כאן ס׳ נאסרו המים ול"כ ומאחר שיש כאן נטל"פ מן האיסור חיישי׳ שמא שהה בכן כלי הנגעל מעט אחר שהפליט כל צרכו ואינו ערוד עוד לפלוט וחוזרין ונבלעין בכלי הנגעל · ואף היורה שמגעילין בה תיאסר מהן אם היתה של היתר אבל כשהנגעל אינו בן יומן א"צ שיהא ס׳ במים נגדו דאין המים נאסרין כלל שהרי אין בכלי כ"א נותן טל"פ ובמים נ"ט בר נט"פ מהאיסור לכלי ומכם למים · והילכך אפי׳ אם היו חוזרין לכלי מית לא היו בו כ"א נ׳ נ"ט בנ"ט מגטל"פ ואע"פ שבאיסור אין שייך היתרא דנ"ט בנ"ט היכא דנטל"פ היתרא היא וכ"ש כלי שמכשירין אותו ע"י הגעלה שאתה ומשתהין בו קצת החמין שצריך שלא יהא ב"י ואפי׳ כלי של היתר כגון של בשר ורוצה להשתמש בו חלב או איפכא או כלי חמץ שרוצה להטבילו למלה ומגעילו ערב פסח קודס ד׳ שעות עד דלא מטי זמן היסור ...

3) תוס׳ ע"ז ע"ה.

מכאן ואילך לשתרי · הלכך דבר המבושל בכלי שאינו בן יומא מותר ויש לתת טעם מה ראו להתיר המאכל ולאסור הקדרה · לפי שהקדרה היה בה איסור גמור תחלה אבל המאכל לא נבלע בו איסור מעולם והגעלת כלי בן יומא אין להגעיל אלא בס׳ דשמא יהא נפלט בחמין טעם לשבח הוא דלא שרינן לעיל בפרק ב׳ (דף לח:) חמין של עובדי כוכבים אלא משום דסתם כליהם אינן בני יומן אבל כשמגעילין כלי חמץ בערב הפסח בד׳ שעות דשעת היתר היא יכול להגעיל אפילו כלי בן יומא בפחות מס׳ דהוי נ"ט בר נ"ט של היתר החמץ בקערה וממנו למים ומן המים חוזר ונבלע בקערה ועדיין הכל היתר ועוד כי יותר מתקלקל טעם חמץ בכלי שאין ראוי לאכילה ממה שמתקלקל טעם בשר בדגים שנתבשלו אחריו לפי שהדגים ראוין לאכילה והבשר נותן בהן טעם לשבח ומה שנהגו לעשות לתת כלי המוגעל במים צוננין מיד אחר הגעלה אין לידע למה נהגו כן דאין לומר משום דתנן בפרק דם חטאת (זבחים דף צז:) קאמר התם דליתא ויש מפרש הא דקאמר שטיפה יתירתא הייט זירא משמע כן ועל זה נהגו בשטיפת צונן בכל הגעלות מיהו תרומה ליתא כלל ולפיכך צריך טעם למנהג* :

4) רא"ש ע"ז ס׳ ל׳ו.

האיסור בה · אע"פ שבאיסור אחר אין צריך נקיון גדול כזה [נ] ואידך קדירה בת יומא אי אפשר שלא נפגמה פורתא · אי הכי מכאן ואילך לישתרי גזירה שאין בת יומא אטו בת יומא · ואם בשל בדיעבד בכלי שאין בת יומא הקדירה אסורה והתבשיל מותר כי הקדירה היה בו איסור קודם שנפגם · אבל התבשיל לא היה בו איסור מעולם · ועוד בתבשיל ליכא למיגזר דילמא אכיל בנהבשלה בבת יומא דהא לא שכיח לבשל בבת יומא הואיל ואסור לכתחילה אפילו כשאין בת יומא ׳ואין חשוב נ"ט לפגם עד שתשהא הקדירה לילה לפר"ת [ל] או מעת לעת לפר"י · ושלא נתבשל בה כלום · [ם] אבל אם נתבשל בה צריך מעת לעת מבשול אחרון · ואין להגעיל כלי בן יומו

הגה"ה

׳אבל קדירה אי שרית בה לבשולי באינה בת יומא אתי לבשל בבת יומא אבל אין לומר בטעם דאין להתיר לבשל בקדירה לפי שזה היה לכתחילה ונ"ש לפגם לכתחילה אסור דהא כיון דשכיחין שבירתה הוה ליה כדיעבד · פר"י מהר"ת :

אם לא שיהיה במים ס׳ [נ] כנגד כל הכלי · דמה שנפלט ממנו חוזר ונבלע בתוכו · ושומן בחמין הוי טעם לשבח · דלא שרינן לעיל בפ"ב (דף לח:) חמין של עובד כוכבים אלא משום דסתם כלים של עובד כוכבים [ס] אינן בני יומן · ולא גזרינן גבי הגעלה כלי שאין בן יומו אטו בן יומו כדגזרינן הכא [ע] כיון דאין צריך נמי הגעלה לא גזרינן אלא בשביל התבשיל · ואע"ג שטעם הפגום הנבלע ממנו חוזר ונבלע בתוכו והוה ליה כקודם הגעלה · אין לחוש דהוה ליה [פ] · נותן טעם בר נ"ט · מהכלי למים ומן המים חוזרין ונבלעים בהכלי וכולו היתר [צ] כיון שנפגם הטעם · ויש שרוצים להתיר להגעיל אפילו כלי בן יומו אף על פי שאין ששים במים ובלבד שישים הכלי למים בשעה שהן רותחין · ומביאין ראיה מפרק כל הבשר (דף קח.) כזית בשר שנפל להוך יורה של חלב רותח בשר אסור וחלב מותר · משום דמיבלע בלע מיפלט לא פליט בשר את החלב שבלע עד דנח מרתיחתו · א"כ

8)

איסור דין קדירה שאינה ב"י והיתר

ח ודווקא המאכל שנתבשל בקדירה של נטל"פ מותר לפי שהמאכל הוי דיעבד ונטל"פ הוי דיעבד מותר, אבל הקדירה עצמה אפילו מהיתר להיתר בעבור שהיא מתקיימת והוא דבר דשכיח בכל יום (הגה"ה) גזרו בו חכמים שאין ב"י אטו ב"י ואטו שמא ישתמש בה חלב מיד תוך מע"ל שהות דאורייתא ואסור לכתחילה לבשל בה אח"כ בין חלב בין בשר אפילו לאחר מעיל לעולם עד שיגעילנה אם היא של מתכת (וכ"כ בשערים שם) ואפילו לדגים וירקות ומים נקיים אסור בכל לכתחילה אך בדיעבד אינו אוסר בבליעה דאפוגם אפילו בתע"ל כגון שחזר ובישל בה עוד בשר פעם שנית תוך מע"ל של בישול בשר הראשון כדאיתא לעיל בשם רש"י אבל אם חזר ובישל בה חלב תוך מע"ל של בישול הבשר שנתבשל בה בנתיים לא התבשיל והקדרה אסור אפילו בדיעבד והמאכל אפילו בהגאה שהרי בשלו בה מעתה בשר

6)

משמרת הבית בית רביעי שער רביעי בדק הבית

שבלע · והקשה רבינו יצחק ז"ל וכלי מדין היאך הוגעלו שהרי לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא ומה שהיא פולטת שבח הוא וכשם שפולט מה שבתוכו חוזרה ובולע מה שהוצה לו · וא"א לומר שהכלי אינו חוזר ובולע ממה שחוצה לו אלא מה שלא פלט הוא בולע אבל מה שפלט הוא אינו חוזר ובולע שאין הכלי נביא ליברור מה שפלט הוא מתוך מה שבולע ועוד היאך מגעילין שני כלים כאחד ואפילו בזה אחר זה שהרי בולע זה מה שפלט זה, ע"כ פירש רבינו יצחק ז"ל שאין מגעילין לעולם אלא באחד משני ענינין או שיהא מגעיל בכלי כשר ושיהא במים ששים כנגד כל הכלי שהוא מגעיל משום דקיי"ל דבדידיה משערינן דמאי דנפק מיניה לא ידעינן וכיון שיהא במים ששים כנגד כל הכלי הרי כל פליטת הכלי בטלה בהן וכלי מדין לא הוגעלו אלא כלים קטנים בתוך כלים גדולים שהיה במים ששים כנגדן · וכן אפשר עוד להגעיל כלי שאינו בן יומו ובכלי אסור והוא שלא יהא בן יומו · ואין משגיחין בשיעור המים שהרי כל מה שנפלט בין הוא בין הכלי שמגעילין בתוכו לפגם הוא ואע"פ שחוזר ובולע אין בכך כלום ונטל"פ מותר · וא"ת א"כ מה הועלנו והלא אף קודם הגעלה מה שבתוך הכלי פגום הוא ואפ"ה צריך הגעלה · לא היא דהתם תחילת בליעתו מן המושבח היה ורואין אנו כאילו הוא בשבחו עד שיפלוט שחשו להם חכמים שאם אתה מתיר לו להשתמש בו לאחר יומו יבא להשתמש בו אפילו ביומו אבל כל שבולע מן הפגם מותר · ולפיכך כל שהוא מגעיל כלי שהוא בן יומו צריך ליזהר שיגעיל בכלי כשר או שאינו בן יומו והוא שיהא במים ששים כנגד כל הכלים שהוא מגעיל בתוכן · וכל שהוא מגעיל כלי שאינו בן יומו ובכלי שאינו בן יומו מותר ואין משגיחין בשיעור המים והוא שיתכסה הכלי הניגעל בתוך המים וצריך שישהה הכלי בתוך המים עד כדי שיראה באומד יפה שפלט מה שבלע · ומיהו אומר

ואין כח המים מהבטל בכבילו : תדע לך שכן הוא שהרי ירקות שנתבשל בתוכן בשר מועט כדי שאין בירק ששים אסור לאכלו עם בשר וגבינה ואלו נתבשל בשר הרבה בקדירה בפני עצמו בלא שום התערובת ואחר הדיחו הקדירה ובשלו בה ירק בו ביום מותר לאכלה בחלב כדקי"ל דנ"ט בר נ"ט מותר אלמא בלע נפלט קלוש כוחו וחלוש והיינו מבטל צורת המים וכאן והרי ממרקין ומפליטין ואין מבליעין לפיכך צריך ליזהר שלא להרבות כלים בהגעלה לתוך יורה אחת בכדי שהרבה הזוהמא ויבטל כח המים והעביר צורת המים וזה נכון מאוד והדבר נראה לעין שהמים הרותחין מלחלחין הכלי וכל זמן שמתהלא שם הוא יותר נקי ויותר ממורק : עוד

בשיטתי השוכר את הפועל שבע"א אבל בבלע של איסורין לא אמרו נ"ט בר נ"ט ואלו טעמים ברורים הם לעיני כל : עוד שם כל כלי שנגעל צריך שטיפה בצונן אחר הגעלה וכו׳ :

אמר הכותב מנהגן של ישראל תורה היא וכך נהגו מלבד שכן אמרו הגאונים ז"ל וכ"כ הרב בעל התרומות ז"ל זה לשונו וכשמגעילין כלי רבילות הוא ומנהג מיד שמסירין הכלי הנגעל מן היורה שופכין מים צוננין על הכלי וכן פירש רבינו ומר רב נהילאי ותימה למורי רבינו אם המים שנאסרו בשבילן חוזרין ונבלעין מה תקנה בצוננין הללו הלא קודם שהספיק לשופכן יש לנו לחוש שהמים של איסור נבלעין בכלי ועוד אם המים אסורין כגון שאין ששים